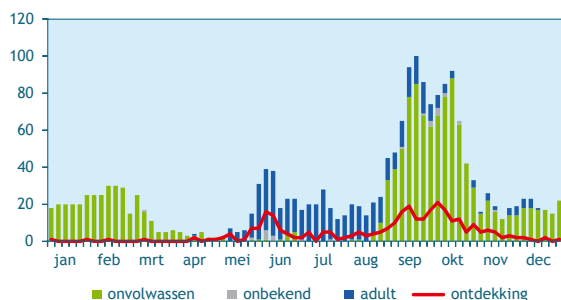

Roze Spreeuwen in Nederland

Volwassen Roze Spreeuw, Texel, 1 juni 2010.

Foto: Eric Menkveld

Figuur 1. Roze Spreeuw. Seizoenspatroon in 1856-2015 (aantal vogeldagen per pentade of vijfdaagse periode; langdurig pleisterende vogels doen in meerdere pentaden mee) en moment waarop vogels ontdekt zijn (lijn).

Roze Spreeuw in eerste winterkleed, Vlaardingen, 31 januari 2015. De vogel was geringd op 15 augustus 2014 in Badetz, Duitsland. Foto: Harvey van Diek

De Roze Spreeuw *Pastor roseus*, het kleurrijke 'neefje' van de Spreeuw, is een zeldzame soort in ons land. Waarnemingen werden tot en met 2002 beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA), daarna geregistreerd door Sovon, Trektellen.nl en Waarneming.nl. Hieronder is gebruik gemaakt van de databestanden van de CDNA (www.dutchavifauna.nl), Waarneming.nl, Trektellen.nl en van het Bijzondere Soorten Project - niet broedvogels van Sovon. Dit leverde 288 gevallen van 308 vogels op uit 1856-2016 (bijgewerkt tot 1 augustus 2016).

Kolonievogel

Roze Spreeuwen in ons land komen uit het zuidoosten. Deze kolonievogel broedt o.a. in gebouwen, rotsen en groeves, soms met duizenden paren. De nomadische verspreiding in de broedtijd wordt bepaald door de voedselsituatie (sprinkhanen, krekels). Ongeveer één maal per 8-10 jaar vinden invasies plaats in Europa. Vrijwel de gehele populatie overwintert in India.

De westelijke grens van het verspreidingsgebied ligt op de Balkan, oostelijk broedt de soort tot in China. In Roemenië broeden recent 250-24.000 paren (M. Petrovici). In Bulgarije stond deze spreeuw lang te boek als onregelmatige broedvogel, maar nestelden in 1995-2002 vrijwel jaarlijks duizenden paren, met de grootste kolonies bij Burgas langs de Zwarte Zee (E. Todorov & L. Profirov; British Birds

96, 2003: 242-246). In Macedonië komt de soort in sommige influxjaren tot broeden, soms massaal zoals in 2002 en 2008 (ca. 10.000 paren in rotsen waar een spoorlijn werd aangelegd) (Ciconia 19, 2010: 146-150).

Adulte vogels in de zomer, jongen in najaar en de winter

Roze Spreeuwen zijn het hele jaar in Nederland te zien (figuur 1). Adulte vogels worden vooral ontdekt tussen eind mei en begin juli en blijven soms pleisteren tot in oktober. Jonge vogels duiken vooral tussen eind augustus en eind oktober op en blijven deels tot in het voorjaar aanwezig. Opvallend vroeg was een adult mannetje op 15 april (1874), de overige adulten arriveerden vanaf 7 mei, wat ook beter aansluit bij de aankomst in Oost-Europa (vanaf tweede

helft mei). De vroegste juveniele vogels werden ontdekt op 1 augustus 2009 in een groep Spreeuwen op de Westplaat bij de Maasvlakte ZH en op 9 augustus 2008 bij telpost Ketelbrug Fl.

Het voorkomen in Nederland wijkt af dat in Denemarken (79 vogels geregistreerd in 1960-2009; netflugl.nl). Hier werd 50% in mei-juni ontdekt (Nederland 21%) en 41% in augustus-oktober (Nederland 61%). De verhoudingen in Frankrijk (1900-2005, 133 gevallen; Dubois *et al.* 2008) liggen daar tussenin (34% in mei-juni en 53% in augustus-oktober). In België is de soort opvallend zeldzaam, met 21 ex. waarvan 7 in mei-juni en 11 in augustus-oktober (Belgianrbc.be).

Toename winterwaarnemingen

Winterwaarnemingen (december-februari) zijn recent toegenomen. Tot 2004 betroffen de enige meldingen twee vogels die in november werden ontdekt en tot in december bleven pleisteren (1975, 1997), naast een eendagswaarneming begin december (2001). In 2005-15 werden met enige regelmaat winterse (jonge) vogels ontdekt in december (4), januari (2) en februari (1) naast 2 vogels die van november tot in maart bleven hangen. Van deze 'wintervogels' bleven er zes minimaal drie weken aanwezig, waaronder een jonge vogel in Den Helder (8 december 2008 tot 5 maart 2009). Bijzonder was ook het onvolwassen exemplaar dat van 28 november 2014 tot 12 maart 2015 aanwezig bleef (Vlaardingen) en geringd bleek op 15 augustus 2014 ongeveer 100 km ten ZW van Berlijn (R. van der Vliet e.a.). Vogels die ontdekt worden in de winter of het voorjaar blijven gemiddeld 46 resp. 10 dagen aanwezig, vogels uit de zomer en het najaar zijn vaak snel weer vertrokken (4 resp. 5 dagen).

Solitair tussen Spreeuwen langs de kust

Roze Spreeuwen trekken meestal solitair op met een groep 'gewone' Spreeuwen. Tussen de 288 gevallen zitten 13 duo's, twee trio's en één kwartet. Op 29 oktober 2008 vlogen 3 adulte vogels mee met Spreeuwen langs de Hondsbossche Zeewering NH en van 31 augustus tot en met 2 september 2013 verbleven 3 jongen op Texel. Bijzonder, maar niet volledig gedocumenteerd, was de melding van 2 adulte en 2 juveniele vogels bij Lauwersoog Gr van 9-11 september 2002.

De meeste kans op Roze Spreeuwen hebben waarnemers langs de kust en vooral in het westelijk Waddengebied (figuur 2). Texel (45 vogels), Vlieland (34) en Terschelling (16) zijn samen goed voor 31% van alle vogels. In het diepe binnenland is de soort ronduit zeldzaam met slechts enkele gevallen in Drenthe (2), Overijssel (2), Gelderland (6), Flevoland (5), Utrecht (1), Noord-Brabant (4) en Limburg (1). Als je een Roze Spreeuw wilt ontdekken, kun je beter in het najaar de groepen Spreeuwen afzoeken in de kuststrook.

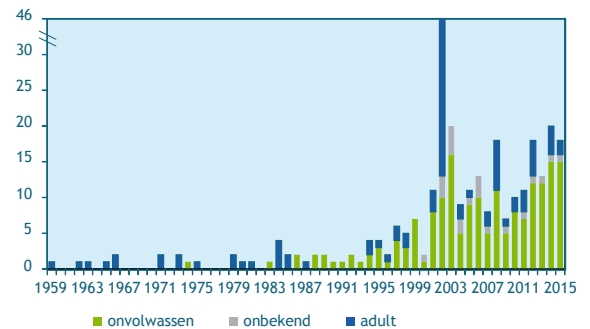
Steeds meer (jonge) Roze Spreeuwen?

De oudst bekende waarneming, is de 'vondst' van een adult vrouwtje op 14 juli 1856 in Bloemendaal NH, bevindt zich nu in Naturalis. Uit de 19e eeuw zijn daarnaast nog 6 solitaire vogels bekend, uit de eerste helft van de 20ste eeuw slechts één (details op Dutchavifauna.nl). Na 16 vogels in 1959-81 is de soort sinds 1983 een jaarlijkse gast (figuur 3).

In de zomer en het najaar van 2002 vond een opvallende influx plaats (Dutch Birding 25: 385-393). Met 46 vogels, waarvan 33 adult was dat vooral voor volwassen vogels een topjaar. In alle andere jaren samen werden 'slechts' 66 volwassen vogels gemeld. De invasie van 2002 was in Europa vooral

Figuur 2. Roze Spreeuw. Cumulatieve verspreiding in 1856-2016 waarbij onderscheid is gemaakt tussen onvolwassen en volwassen vogels.

Figuur 3. Roze Spreeuw. Trend van het aantal vogels per jaar (1959-2015).

een zuidoostelijke aangelegenheid met bijv. een groep van 28.000 in Roemenië. Maar ook elders in Europa doken ze op, waaronder een groep van 17 op 14 juni bij de poolcirkel in Noorwegen.

Het totaal van 2002 is in 2003-15 niet meer gehaald, maar het gemiddelde aantal van 13 Roze Spreeuwen per jaar is ruim boven het niveau tot 2002. Tegenwoordig worden vooral jonge vogels gezien, wellicht door toegenomen determinatiekennis. Tot 1985 was 77% van de (31) vogels in adult kled en 23% onvolwassen, na 2002 was dat 17% resp. 73% (en 10% onbekend; 178 vogels).

● Arjan Boele & Erik van Winden

Juvenile Roze Spreeuw, Vlieland, 21 oktober 2011. Foto: Jaap Denee

